

HANDREIKING HERSTELGERICHTE FORENSISCHE ZORG

Herstel- en krachtgericht werken betekent gericht zijn op groei, ontdekken van mogelijkheden en ruimte bieden voor kansen.

De cliënt staat centraal in de weg naar herstel. Kenmerkende thema's in dit proces zijn **verbinding**, **hoop**, **identiteit**, **zingeving** en **grip op het leven**.

Voorwaarde voor herstel is zowel je veilig voelen als verantwoordelijk voelen voor de veiligheid van anderen.

Verbinding

Tussen cliënt, professional en naasten

Hoop

Dat herstel mogelijk is

Identiteit

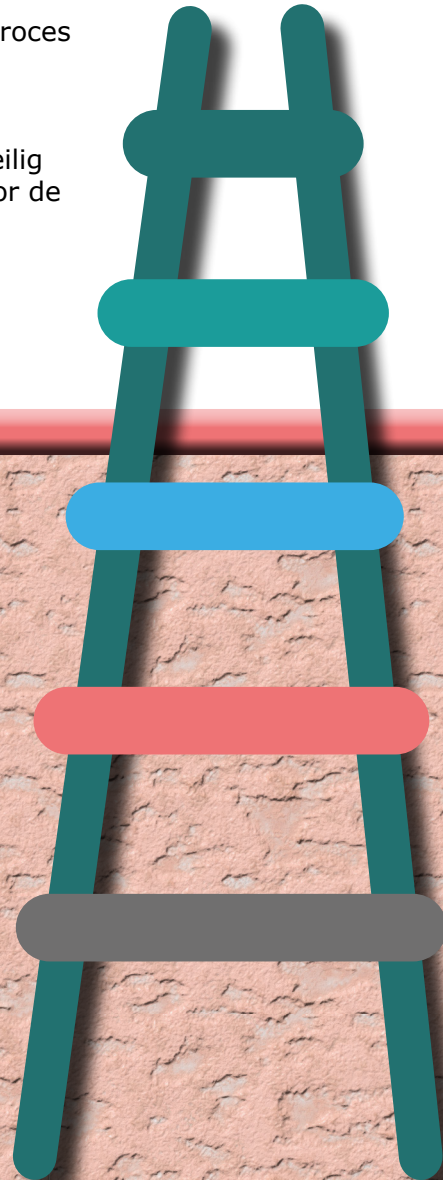
Het beeld dat iemand van zichzelf heeft

Zingeving

Waarden die belangrijk zijn voor mensen

Grip op het leven

Het vermogen om je leven positief te beïnvloeden en je eigen krachten te ontwikkelen

HANDREIKING

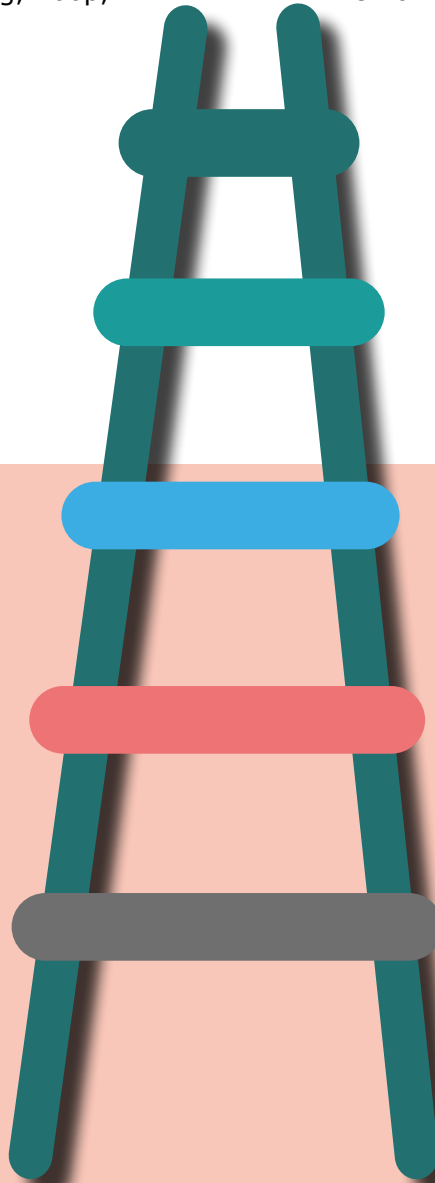
In de forensische zorg worden cliënten met psychische problemen behandeld die delicten hebben gepleegd. Behandeling van die psychische problemen is nodig om nieuw delictgedrag te voorkomen. Daarbij kan een herstelgerichte benadering goed werken: die is gericht op de krachten, mogelijkheden en kwetsbaarheden van de cliënt en met zoveel mogelijk eigen regie voor de cliënt.

In deze handreiking zoomen we in op vijf thema's die centraal staan in de weg naar herstel: verbinding, hoop, identiteit, zingeving en grip op het leven.¹ Een goede relatie met professionals en naasten vormt de basis voor herstel (verbinding). In deze contacten ontstaat hoop dat een betere toekomst mogelijk is (hoop). Hiervoor is het nodig dat cliënten een realistisch zelfbeeld ontwikkelen met oog voor hun kwetsbaarheden én krachten (identiteit) en dat de behandeling aansluit bij wat het leven betekenisvol maakt voor cliënten (zingeving). Op deze manier ontwikkelt de cliënt het vermogen om zijn leven zelf een positieve wending te geven (grip op het leven). Deze vijf thema's vormen de basis van goede herstelgerichte forensische zorg.

Werken aan herstel is altijd mogelijk voor alle cliënten. Toch lijkt dit soms niet zo. De focus op hoop en krachten kan soms op gespannen voet staan met veiligheid en noodzakelijk risicomanagement in de forensische zorg. In deze handreiking hopen we daarom te laten zien hoe ook in deze omstandigheden aan herstel kan worden gewerkt. Elk van de vijf herstelthema's lichten we kort toe: wat houdt het in, wanneer wordt het moeilijk en wat kan dan helpen? We geven daarbij tips, maar bieden nadrukkelijk geen uitgewerkte methodiek of stappenplannen. Veel meer is het doel om te inspireren om het gedachtegoed van herstelgerichte forensische zorg te integreren in bestaande methodieken en procedures. Het laatste hoofdstuk van deze handreiking biedt daarvoor aanknopingspunten. Bij deze handreiking horen een poster en gesprekskaartjes. De gesprekskaartjes bieden aanleiding om de thema's in deze gids verder te bespreken met cliënten en met collega's. We laten zien dat werken aan veiligheid en herstel hand in hand gaan.

Annelies Sturm, Nienke Verstegen, Sylvana Robbers.

Hogeschool Utrecht, lectoraat Werken in Justitieel Kader en de Van der Hoeven Kliniek

VERBINDING TUSSEN CLIËNT, PROFESSIONAL EN NAASTEN

Verbinding als basis van herstel

Voor cliënten en hun belangrijke naasten is het vaak moeilijk om een goede of gezonde relatie te onderhouden. Voor hun herstel is het wezenlijk dat ze hun weg vinden in relaties met hun netwerk. Daarom begint herstelgericht werken met verbinding tussen cliënten, professionals en naasten.

Verbinding tussen professional en cliënt

Verbinding vanuit de professional met de cliënt vraagt om aanwezigheid, oprechte interesse, betrouwbaarheid en duidelijke grenzen. In het contact met de professional leert de cliënt hoe goede afstemming op de ander eruit kan zien en kan hij/zij hiermee oefenen. Deze vaardigheden zijn ook belangrijk in contacten met anderen, zoals bij het opbouwen van een steunend netwerk.

Relaties met naasten

Het sociale netwerk van cliënten speelt een grote rol bij herstel. Door contact met familie en vrienden kunnen cliënten voelen dat ze belangrijk zijn, dat ze ergens bij horen en dat er mensen zijn die hen steunen, ongeacht wat er is gebeurd. Door positieve en ondersteunende interacties met anderen, ervaren cliënten dat zij van waarde zijn. Ook verbindingen tussen cliënten onderling kunnen ondersteunend zijn, bijvoorbeeld tijdens ambulante groepstherapie of door contact met groepsgenoten in een klinische setting.

***"Je kwetsbaar opstellen,
dat lukte in het begin helemaal niet,
gaandeweg durf je dat steeds vaker"***

Verbinding kan moeilijk zijn

In de forensische zorg is er vaak schade aan relaties, wat diepe sporen of trauma's kan achterlaten. Het helen van deze trauma's, het herstellen van relaties en het aangaan van nieuwe, waardevolle contacten is onderdeel van het herstelproces. Het vraagt om goede vaardigheden van professionals om complexe sociale relaties te begeleiden. In een hoog beveiligde omgeving vraagt contact met naasten extra inspanning.

Opbouwen van waardevolle verbindingen

Het is belangrijk dat professionals mogelijkheden voor contacten creëren. In een hoog beveiligde omgeving kan dit bijvoorbeeld in een gezellige ruimte, waar gezamenlijke activiteiten mogelijk zijn zoals koekjes bakken met kinderen en het maken van familiefoto's. Begeleiding door professionals is vaak nodig om deze contacten goed te laten verlopen, ook tussen cliënten onderling.

Als cliënten geen ondersteunend netwerk hebben, kunnen vrijwilligers helpen bij het opbouwen hiervan.

De verbinding tussen de cliënt en de professional is het essentiële instrument in behandeling en begeleiding, zorg voor dit instrument is noodzaak.

VERBINDING

Heb ik zicht op mijn kwetsbare kant en hoe dit het gesprek kan beïnvloeden?

Wat heeft mijn cliënt nodig om zich gesteund te voelen?

Betrek ik de naasten bij de behandeling?

Bespreek ik waarom mijn cliënt het contact met criminele vrienden belangrijk vindt?

Vertrouw ik mijn behandelaar/begeleider?

Waar zou ik graag bij willen horen?

Betrek ik mijn naasten bij mijn herstel?

Ervaar ik een gevoel van gelijkwaardigheid?

CASUS

Daisy heeft geen contact met haar twee kinderen. Vanwege negatieve ervaringen in het verleden hadden haar kinderen hier geen behoefte aan. Daisy heeft last van psychotische episodes. Daardoor dacht men dat het contact met haar kinderen niet meer goed zou komen. Naarmate de kinderen ouder worden, groeit hun nieuwsgierigheid naar hun moeder. Met hulp van familieleden wordt voorzichtig contact gelegd tussen Daisy en haar kinderen.

De behandelaren werken samen met Daisy aan een plan waarin de mogelijkheden en voorwaarden voor contact worden vastgelegd. Hoewel het contact broos en beperkt blijft, heeft het een goede invloed op Daisy. "Me af en toe weer moeder kunnen voelen doet me zo goed", zegt Daisy. Dit is een belangrijke motivatie voor haar om te blijven werken aan haar psychische stabiliteit.

HOOP

HOOP DAT HERSTEL MOGELIJK IS

"Dit heeft mij wel heel erg hoop gegeven van hé, je hebt een tweede kans en we gaan jou helpen om daaruit te komen."

Hoop in relatie tot herstel

Zonder hoop kan er geen verandering ontstaan. Daarom is het belangrijk dat professionals altijd de hoop uitstralen dat een beter leven mogelijk is. Ze geloven, op basis van hun ervaring en kennis, dat het leven van de cliënt positief kan veranderen en dat herstel mogelijk is.

Uitdagingen

Soms verloopt de behandeling moeizaam. Dan is het moeilijk om hoop vast te houden. Dat is bijvoorbeeld zo na incidenten of een terugval. Ook bij de start van een behandeling kan het soms moeilijk zijn om genoeg hoop te hebben.

Hoopvol blijven

Professionals kunnen de cliënt helpen door kleine doelen te stellen voor succeservaringen, of door samen te droppen en stappen te plannen om bij de gewenste uitkomst te komen. Het is ook belangrijk dat professionals aandacht besteden aan hun eigen behoeften en veerkracht, zodat zij in staat zijn om hoop te blijven uitstralen.

Wat geeft mijn cliënt hoop?

Heb ik zelf hoop voor mijn cliënt?

HOOP

Wat zegt of doet mijn begeleider wat mij hoop geeft?

Heb ik hoop voor de toekomst?

CASUS

Jeroen denkt vaak negatief over zichzelf: "Niemand wil mij." "Dit leven overkomt mij." "Ik trek altijd aan het kortste eind." "Ik kan niks." Hier gedraagt hij zich ook naar. Hij heeft hangende schouders, een somber gezicht, is altijd in donkere kleding en voortdurend gefocust op wat misloopt. "Zie je wel", denkt hij dan. De behandelaars kiezen voor een hoopvolle insteek en benadrukken steeds wat wel mogelijk is.

Ze laten merken dat zijn leven anders kan worden, mits hij bereid is om stappen buiten zijn comfortzone te zetten. Met veel aanmoediging van zijn begeleiders lukt hem dit. Hij begint met vrijwilligerswerk en sluit zich aan bij een sportvereniging. Door nieuwe succeservaringen op te doen, ontdekt hij: "Mijn leven hoeft niet zo saai te blijven." En wat blijkt: zijn donkere kleding maakt gaandeweg plaats voor meer kleur!

IDENTITEIT: HET BEELD DAT IEMAND VAN ZICHZELF HEEFT

Identiteit

Identiteit gaat over het beeld dat iemand van zichzelf heeft. Iedereen heeft goede kanten en risicovolle kanten.

Het is belangrijk om een realistisch beeld hiervan te hebben. Dat helpt om in de behandeling te werken aan een toekomst zonder terugval.

"Je bent niet meer degene die in detentie zat, je bent nu een ander persoon"

Uitdagingen

Goed zicht hebben op mogelijkheden en beperkingen is niet eenvoudig. Soms betekent dit het accepteren van wat door psychische problematiek niet meer mogelijk is. Andere keren gaat het om leren leven met de schade van gepleegde delicten.

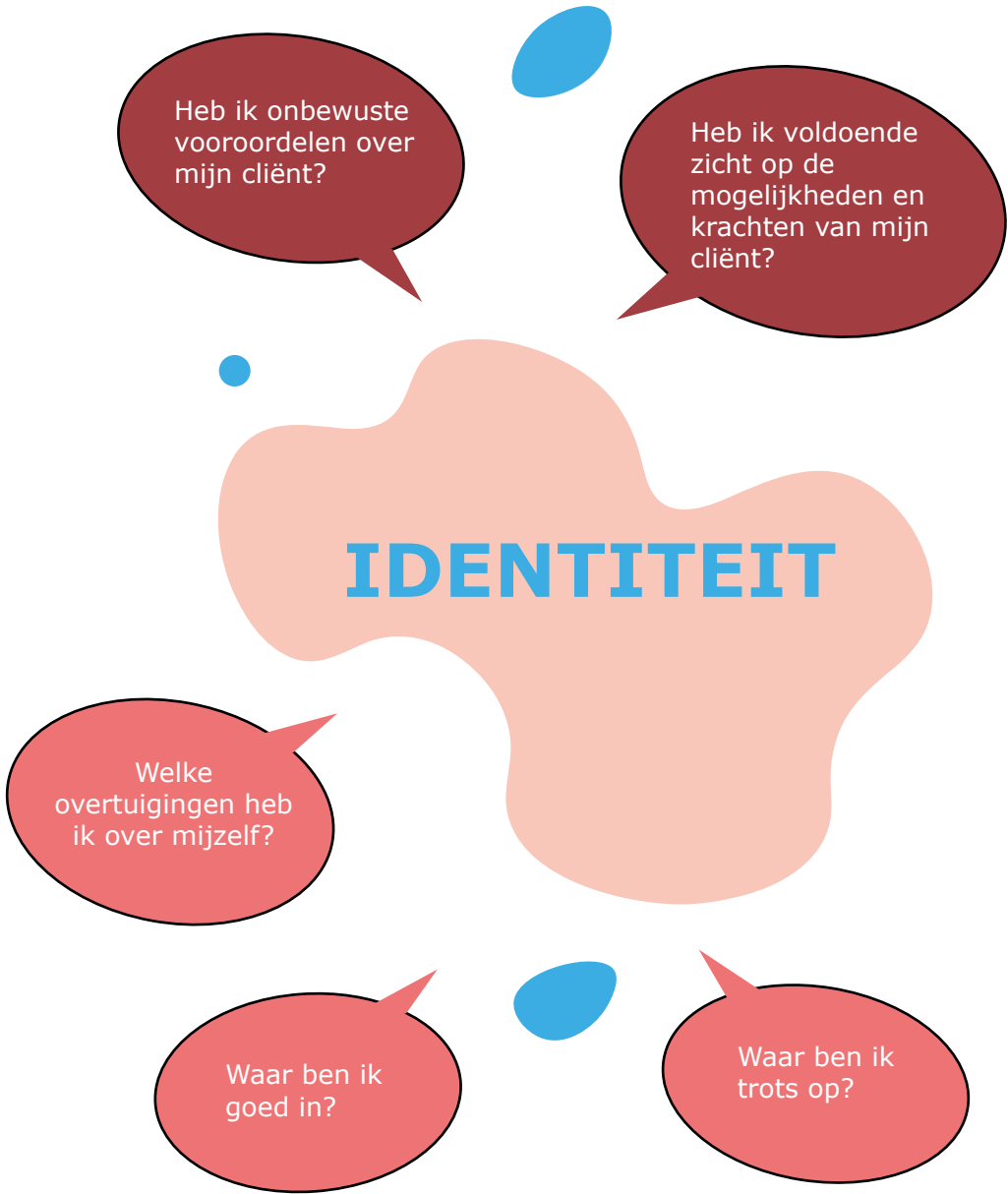
Er bestaan vooroordelen over mensen met een beperking of over mensen die delicten hebben gepleegd. Deze vooroordelen worden stigma's genoemd. Het zijn gedachten die vaak niet kloppen, zoals dat cliënten altijd gevaarlijk zijn en niet kunnen veranderen. Mensen hebben niet altijd door dat ze deze gedachten hebben. Deze stigma's kunnen in de maatschappij bestaan, maar ook bij professionals en cliënten zelf.

Mogelijkheden voor ondersteuning

Er zijn verschillende manieren om cliënten te helpen hun mogelijkheden te zien, ondanks hun beperkingen. Dit kan via psychotherapie of via activiteiten die de identiteit kunnen versterken, zoals onderwijs, werk, sport- of kunstlessen.

Voor cliënten is het belangrijk dat hun eigenheid en verhaal worden erkend. Dit geeft hen de veiligheid om zichzelf te zijn en te voelen dat ze ertoe doen. Het luisteren naar hun verhaal is daarom belangrijk.

Actief bestrijden van stigma's is noodzakelijk. Als mensen stigma's hebben is het belangrijk hierover in gesprek te gaan. Ervaringsdeskundigen kunnen een belangrijke rol hierin spelen, door voorbeelden te geven hoe zij hier mee omgaan.

IDENTITEIT

Heb ik onbewuste
vooroordelen over
mijn cliënt?

Heb ik voldoende
zicht op de
mogelijkheden en
krachten van mijn
cliënt?

Welke
overtuigingen heb
ik over mijzelf?

Waar ben ik
goed in?

Waar ben ik
trots op?

CASUS

Gerard noemt zichzelf een intelligent, mondig en ondernemend persoon, met grootse plannen voor de toekomst. Hij gaat een eigen bedrijf starten en heeft al goed uitgedacht hoe hij dit gaat aanpakken. Risico's ziet hij niet en hij geeft aan dat hij geen behandeling meer nodig heeft. Behandelaren zien een man met een beperkte draagkracht en iemand die zichzelf lijkt te overschreeuwen, maar daar mag je (nog) niet aankomen.

Door eerst aan te sluiten bij zijn toekomstidealen en door te vragen hoe deze plannen tot stand zijn gekomen, wordt uiteindelijk duidelijk dat zijn vader hoge eisen stelt. Gaandeweg erkent Gerard dat hij eigenlijk niet 'de grote ondernemer' wil zijn maar dat hij aan de verwachtingen van zijn vader wil voldoen. Hij weet eigenlijk niet zo goed waar zijn sterke en minder sterke kanten liggen en waar hij zelf gelukkig van wordt. Dit wordt voor nu de focus in de behandeling.

ZINGEVING: WAARDEN DIE BELANGRIJK ZIJN VOOR MENSEN

"Als ik hier op mijn bed ga liggen, dat helpt natuurlijk niemand en zeker mezelf niet, dan ga ik alleen maar liggen malen"

Zingeving

Zingeving of betekenisgeving gaat over waarden die belangrijk zijn voor mensen. Deze waarden geven richting aan het leven en helpen bij het nemen van beslissingen. Zo kan een zinvol leven worden opgebouwd. Wat betekenisvol is, verschilt per persoon. Voor de één is dit de relatie met familie of vrienden, voor de ander werk of hobby's, en weer een ander vindt zin in vrijwilligerswerk of delen van geleerde lessen uit de ervaringen met criminaliteit. Ook levensbeschouwelijke of religieuze praktijken kunnen belangrijke bronnen van zingeving zijn.

Zingeving en herstel

Zingeving is een menselijke behoefte en kan helpen bij herstel. Een levensovertuiging kan structuur bieden en iemand behoeden voor antisociaal gedrag. Bijvoorbeeld, de wens om een goed voorbeeld te zijn voor een kind of ander familielid kan helpen voorkomen dat iemand terugvalt in risicovol gedrag. Soms kan crimineel gedrag ook

betekenis geven, bijvoorbeeld door geld of status. Het is dan belangrijk om te kijken hoe deze waarden en behoeften op een positieve manier ingevuld kunnen worden.

Zoeken naar mogelijkheden

Soms is het onduidelijk waar iemand betekenis uit haalt, of zijn de mogelijkheden om betekenisvolle activiteiten te doen beperkt, bijvoorbeeld door een klinische opname. Door hierover in gesprek te blijven en mogelijkheden te zoeken, ontstaat er meer gelijkwaardigheid tussen professional en cliënt. Dit gesprek van mens tot mens draagt bij aan het gevoel van waardigheid en gezien worden. De uitdaging is om tijd te vinden voor deze open gesprekken.

Tijdens gesprekken met ervaringsdeskundigen kunnen cliënten zich beter begrepen en gesteund voelen, wat hun herstel bevordert.

Het gebruik van het Good Lives Model (GLM) helpt cliënten bij het opbouwen van een betekenisvol leven. GLM richt zich op het bevorderen van positieve levensdoelen en persoonlijke groei, waardoor cliënten gemotiveerd blijven om hun gedrag te veranderen.

ZINGEVING

Bespreek en respecteer ik de waarden van mijn cliënt?

Is er ruimte voor een gesprek over verlies of rouw?

Ondersteun ik mijn cliënt bij de zoektocht naar zingeving?

Wat vind ik belangrijk in het leven?

Is er tijd om te praten over verlies?

Wat vind ik een goed leven?

CASUS

Alex is al ruim 25 jaar verslaafd aan drugs en alcohol. Tijdens de gesprekken met zijn behandelaar wordt duidelijk dat hij het spannend vindt om te stoppen met gebruik. Hij heeft geen idee wie hij is zonder de verslaving en wat het leven dan voor hem de moeite waard maakt. Zijn leven heeft jarenlang in het teken gestaan van drugs en het verkrijgen daarvan.

Hij weet daardoor niet waar zijn interesses en behoeftes liggen. Samen gaan ze kijken wat hij leuk vindt, bijvoorbeeld in werk en vrije tijd. Belangrijk is dat dit in alle rust gebeurt, zonder druk of oordeel. Dit geeft Alex ruimte om steeds meer te accepteren dat het gebruik een onderdeel van zijn leven is, maar dat zijn leven uit meer bestaat dan alleen de verslaving.

GRIP OP JE LEVEN: HET VERMOGEN OM JE LEVEN POSITIEF TE BEÏNVLOEDEN EN JE EIGEN KRACHTEN TE ONTWIKKELEN

"Zelf het verlofformulier invullen, zelf aangeven dat ik het wil voorbespreken en ook zelf aankloppen voor het nabespreken"

Empowerment en autonomie

Empowerment gaat over het vermogen om je leven positief te beïnvloeden en je eigen krachten te ontwikkelen. Het gaat om persoonlijke groei, het opnemen van taken en rollen, en het maken van keuzes.

Uitdagingen

In forensische behandelingen is het een uitdaging om ruimte te vinden voor empowerment van cliënten. Dit is extra lastig in acute situaties waarin snel beslissingen moeten worden genomen. Ook bij incidenten zoals agressie of suïcidepogingen is het moeilijk om empowerment te stimuleren. Hoge werklast en onderbezetting kunnen dit nog moeilijker maken.

Balans en veerkracht

Eigen regie vergroten kan in kleine dingen zitten, zoals helpen door taken niet over te nemen die cliënten zelf kunnen doen. Ook de cliënten actief betrekken bij het behandelplan door cliënten hun eigen behandelplan te laten voorbereiden.

Cliënten kunnen met voorstellen komen voor de leefgroep en dit onderbouwen met een motivatiebrief.

Soms zijn veiligheidsmaatregelen nodig die vrijheid beperken, zoals insluiting na een incident. Het vinden van een balans tussen beperken en het stimuleren van eigen regie is belangrijk. Dit vraagt om investeringen in de veerkracht en scholing van professionals, bijvoorbeeld op gebied van de-escalatie technieken, psychopathologie en risicomanagement. Dit is nodig om te kunnen bepalen wanneer inperken nodig is en wanneer je dat kan laten.

GRIP OP HET LEVEN

Welke verantwoordelijkheden geef ik mijn cliënt?

Welke regels kunnen we veilig en verantwoord loslaten?

Welke invloed heb ik op mijn behandeling?

Welke keuzes kan ik zelf maken?

CASUS

Voor de zoveelste keer ondertekent Henk een behandelplan waar hij eigenlijk niet achter staat. Hij heeft al zoveel behandelingen zien komen en gaan. Niemand begrijpt hem. En al die ingewikkelde termen, daar kan hij niet zoveel mee. Tijd om het over een andere boeg te gooien. Daarom stelt de behandelaar voor: "Laten we samen je behandelplan opstellen, in begrijpelijke woorden waar jij iets mee kan." Henk vertrouwt het niet. Waarom zou het nu anders zijn? Maar zijn behandelaar houdt vol en wil samen met hem aan de slag. Uiteindelijk geeft Henk aan: "Mijn grote bek is niet het probleem, maar ik vind het

wel irritant dat ik zo snel van 0 naar 100 ga."

Met zijn behandelaar bespreekt hij hoe hij hier in de behandeling aan kan werken. Met behulp van dramatherapie wil hij meer zicht en grip krijgen op zijn emotieregulatie. En wat te doen met zijn verslaving? Henk vindt dat anderen zeuren over dat hij verslaafd zou zijn, waar hij zelf een andere kijk op heeft. Misschien mag het doordeweeks wel een onsje minder. Overeengekomen wordt om de verslavingsgroep te volgen zodat hij kan onderzoeken wat de functie van zijn gebruik is, en wat hier de voor- en nadelen van zijn.

AAN DE SLAG

Kaartjes en poster

Bij deze handreiking horen een **kaartenset** en een **poster**. De poster kan worden opgehangen op een goed zichtbare plaats.

De kaartenset bevat gespreks- en reflectiekaartjes, verdeeld over de thema's: verbinding, hoop, identiteit, zingeving en grip op het leven. De gesprekskaartjes hebben een variant voor cliënten en voor professionals. Deze kaartjes helpen om samen in gesprek te gaan over herstel, krachten en kwetsbaarheden. Ze kunnen door beiden worden gebruikt: door professionals om het gesprek te verdiepen, en door cliënten om zelf onderwerpen aan te kaarten. De reflectiekaartjes zijn bedoeld voor professionals om te reflecteren op de herstelgerichte houding.

Ontwikkelplan

Herstelgericht werken gebeurt niet vanzelf. Dit ontwikkelplan beschrijft welke stappen, voorwaarden en verantwoordelijkheden nodig zijn om de handreiking echt in de praktijk toe te passen.

Organisatie

1. Ontwikkel een visie op het belang van herstelgericht werken, destigmatisering en ervaringsdeskundigheid en hoe de organisatie daaraan gaat werken.
2. Wijs een aandachtsfunctionaris of werkgroep aan om het onderwerp op de agenda te zetten en te houden.
3. Breng in kaart wat al goed gaat en welke onderdelen extra aandacht nodig hebben. Is er bijvoorbeeld aandacht voor krachten en herstelmogelijkheden binnen de bestaande processen? Wat is er nodig om dit te bereiken? Maak daarbij gebruik van bestaande kennis binnen de organisatie. Betrek ook disciplines zoals geestelijke verzorging en beveiliging. Zie ook de tips uit het hoofdstuk 'Verder lezen'.
4. Ontwikkel een plan hoe herstelgericht werken structureel onderdeel wordt van bestaande werkwijzen los van individuele inzet.
5. Zorg voor goede randvoorwaarden om herstelgericht te kunnen werken, bijvoorbeeld door te investeren in deskundigheidsbevordering.

"We hebben een patiënt gevraagd om zijn groei en ontwikkeling uit te werken in een reflectieplan, aan de hand van de thema's in de handreiking. Dit heeft mooie inzichten opgeleverd voor zowel hemzelf als voor ons."

6. Stimuleer een cultuur waar binnen de kaders toch naar creatieve oplossingen wordt gezocht.

Team

1. Organiseer een inspiratiesessie over het onderwerp herstelgericht werken met een ervaringsdeskundige als gastspreker.
2. Volg en bespreek als team de e-learning modules van de forensische leerlijn: [Samenwerken met naasten in de forensische zorg](#), [Samenwerken met ervaringsdeskundigen](#)
3. Plan vaste teammomenten om samen te reflecteren op herstelgericht werken en zo een herstelgerichte cultuur op te bouwen en te behouden. Gebruik daarbij de reflectievragen uit de kaartenset als ondersteuning.
4. Een veilig team is een basisvoorwaarde om cliënten te ondersteunen bij hun herstel. Werk aan een teamklimaat waarin het mogelijk is om aan te geven wanneer iets spannend voelt. Regelmatige intervisie kan daarbij helpen. Het helpt cliënten als ze zien dat professionals ook fouten mogen maken en hiervan leren.
5. Geef het team ruimte voor het bedenken van creatieve oplossingen en het denken in mogelijkheden.

Professionals en cliënten

1. Gebruik de kaartenset om samen met de cliënt in gesprek te gaan over de thema's verbinding, identiteit, hoop, zingeving en grip op het leven. De kaartjes kunnen op verschillende momenten worden ingezet: als start van een gesprek ("Kies een kaart die vandaag bij je past"), of als verdieping ("Welke vraag spreekt je nu het meest aan?").
2. Maak gebruik van deze thema's bij de behandelplanbesprekingen. Welk thema kan de komende periode extra aandacht krijgen?
3. Gebruik de reflectiekaartjes vóór een gesprek of na afloop van een gesprek om te reflecteren op je herstelgerichte houding.
4. Sta met enige regelmaat stil bij je eigen hoop en krachten en die van je collega's, geef je collega's en jezelf complimenten.

VERDER LEZEN

Werken aan herstel gebeurt op veel verschillende manieren. Er zijn dan ook velerlei methodieken en werkwijzen beschikbaar die het herstelgericht werken in de forensische zorg ondersteunen. Dit begint bij de manier waarop de behandeling wordt vormgegeven. Door bijvoorbeeld [beschermende factoren](#) mee te nemen in de risicotaxatie ontstaat een completer beeld van de cliënt en diens mogelijkheden en beperkingen. Ook het [Good Lives Model](#) past binnen de herstelgedachte omdat het aandacht heeft voor de prosociale invulling van universele levensbehoeften. De [Forensische High Intensive Care](#) met de focus op een open leef- en werkklimaat is een manier om de forensische zorg op een herstelondersteunende wijze in te richten.

Kenmerkend voor herstelondersteunende zorg is de rol die professionals aannemen. Zij faciliteren zoveel mogelijk de zelfregie van cliënten en werken vanuit gelijkwaardigheid en samenspraak. [Motiverende gespreksvoering](#) en [gezaamenlijke besluitvorming](#) zijn daarbij helpend. Specifieke forensische accenten bij het aangaan van een goede [werkaliantie](#) staan op de website van Hogeschool Utrecht. In een forensisch kader is het bovendien belangrijk om aandacht te houden voor de manier waarop in een behandel- of begeleidingsrelatie aan veiligheid kan worden gewerkt. [See Think Act](#) is daar een geschikte interventie voor.

Op rehabilitatie gerichte benaderingen zoals [Steunend Relatieeel Handelen](#), [Individuele Rehabilitatie Benadering](#), [Active Recovery Triad](#) en [Krachtwerk](#) kunnen helpend zijn bij het vormgeven van de begeleiding. Bij cliënten met een andere culturele achtergrond kan het [Cultural Formulation Interview](#) een geschikte manier zijn om meer inzicht te krijgen in het levensverhaal en normen en waarden van de cliënt. De [plezierige activiteitenlijst](#) is een lijst die met cliënten ingevuld kan worden om te inventariseren waar zij plezier aan beleven.

Niet alleen de relatie tussen de professional en de cliënt is van belang. Ook de relatie tussen de [cliënt en zijn sociaal netwerk](#) is belangrijk voor herstel. De inzet van [vrijwilligers](#) kan helpen om het sociaal netwerk van de cliënt te vergroten. De [herstelacademies²](#) zijn bovendien een belangrijke bron van ervaringsdeskundigheid. Ervaringsdeskundigen kunnen steun bieden aan cliënten. Daarnaast kunnen zij kritisch reflecteren op de kwaliteit van de zorg en bijvoorbeeld bijdragen aan destigmatisering.

Referenties

¹ Deze vijf thema's komen uit het onderzoek van Leamy en collega's over persoonlijk herstel bij psychische problemen en worden aangeduid als het CHIME-model. Zie ook [GGZ Standaard Herstelondersteuning](#). Leamy, M., Bird, V., Le Boutillier, C., Williams, J., & Slade, M. (2011). Conceptual framework for personal recovery in mental health: systematic review and narrative synthesis. The British Journal of Psychiatry, 199(6), 445-452. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.110.083733>

² De link verwijst naar een herstelacademie in Utrecht. Er zijn echter meerdere herstelacademies in het land.

HERSTELGERICHTE FORENSISCHE ZORG

COLOFON

Deze publicatie is tot stand gekomen met financiële ondersteuning van het Programma KFZ. Het Programma KFZ heeft daarnaast zorggedragen voor de inhoudelijke projectbegeleiding waarbij is gestuurd op kwaliteit, voortgangsbewaking en budgetbeheer. Het Expertisecentrum Forensische Psychiatrie voert namens het programma KFZ het projectmanagement.

© KFZ: Het intellectuele eigendom ligt bij de auteurs. De auteurs stemmen ermee in dat deze uitgave onvoorwaardelijk en zonder kosten kan worden gebruikt door alle instellingen binnen het forensische zorgveld.

Vormgeving: Mirjam Kruisselbrink, Hogeschool Utrecht

KENNISCENTRUM
SOCIALE INNOVATIE
HOGESCHOOL
UTRECHT

